

ne modele poduzeća (paritetsko, laburističko i slično, 228–273). U sedmom i posljednjem poglavlju iznosi katoličku društvenu nauku, ono što ljudi očekuju od katoličke društvene nauke i što im ona nudi. U tom okviru iznosi i tumači tri tipa katoličke društvene nauke (274–306). Na kraju djela pisac donosi i izobilnu literaturu o pitanju rada i katoličke društvene nauke. Vrlo je korisno i predmetno kazalo (vrlo razrađeno) na kraju knjige (309–314).

Zajedno s knjigom *Sinn und Zukunft der Arbeit* ova knjiga može poslužiti studentima i onima koji se zanimaju za katoličku društvenu nauku kao polazište za studij katoličke društvene nauke.

A. Klenovac HUMSKI

WOLFGANG KLEIN-WERNER KRÄMER, SINN UND ZUKUNFT DER ARBEIT. Konsequenzen aus Laborem exercens. Niz: Arbeiterbewegung und Kirche 4, Mathias-Grünwald Verlag Mainz 1982, stranica 637.

Papina enciklika *Laborem exercens* izazvala je živu diskusiju unutar i izvan Crkve. S jedne strane iznenadila je jasnoća etičkog gledišta: rad pripada čovjekovoj egzistenciji, on se ne može stoga promatrati samo kao privredna vrednota (u kapitalu i u tehnici). Prava i interesi radnika su ispred interesa kapitala. S druge strane, u dokumentu se ide za tim da se to vlastito gledište i vlastita praksa uskladi s etičkim postulatima.

Knjiga predstavlja zbornik radova, u kojima se obrađuju pojedina pitanja iz Papine enciklike LE. Osmišljavaju rad i njegovu vrijednost, raspravljaju o pitanju žene u odnosu na rad, pitanju stranaca, problemima naše suvremene tehnologije i zaštiti okoline. Idu za tim da rad učine ljudskijim u budućnosti.

U knjizi ima 13 radova. Vrijedno ih je nabrojati: 1) Čovjek kao subjekt rada (W. Kerber SJ, str. 18–26); 2) Za ljudskiji i pravedniji poredak rada (J. Schasching SJ, 27–35); 3) Upotreba biblijskih tekstova o radu u enciklici LE (J. Ebach, 36–47); 4) Enciklika LE u svjetlu političke teologije (48–58); 5) Enciklika ipak antikapitalistička? O tome kako treba shvatiti katoličku društvenu nauku poslije LE (H. Ludwig, 59–71); 6) Raditi za ljudskiji

svijet, Teologija rada u LE (W. Klein, 72–84); 7) Društvena odrednica ljudskog rada (F. Hengsbach SJ, 85–99); 8) Ženin rad u obitelji i u njezinu zvanju (U. Knapp i S. Metz-Göckel, 100–117); 9) Pravo na rad (B. Kuppler SJ, 118–130); 10) Podjela rada na individualno vrijeme (B. Teriet, 131–148); 11) Problematično prosuđivanje društveno nužnog rada (H. Hoefnagels SJ, 149–160); 12) Suodlučivanje prema LE (O. von Nell-Breuning SJ, 161–165) i 13) Suodlučivanje radničke organizacije po djelomično autonomnim grupama u novijim oblicima aktivnog sudjelovanja (str. 166–188).

Danas, kad se o radu mnogo raspravlja i unutar naše Crkve, ova će knjiga izvrsno doći ne samo studentima teologije (njima prije svega), nego i svim onima koji prate društvena gibanja i gledanje Crkve prema tim društvenim gibanjima. Knjiga zapravo predstavlja komentar enciklike LE pa je stoga preporučamo svima koji se ne samo praktično nego i teoretski zanimaju za rad.

A. Klenovac HUMSKI

WOLF DIETRICH BEHSCHNITZ, NATIONALISMUS BEI SERBEN UND KROATEN 1830–1914. Südosteuropäische Arbeiten, Band 74. Izdanje Südost-Institut München. Verlag R. Oldenbourg, München 1980. Stranica 423.

Knjiga *Nationalismus bei Serben und Kroaten* je prerađena doktorska disertacija WOLFA D. BESCHNITZA koja je još 1976. godine objavljena u Kölnu. Obraduje vrlo delikatno pitanje, pitanje nacionalizma kod Srba i Hrvata, pitanje koje je tako bolno razdvajalo narode u II. svjetskom ratu i zbog kojega su pali mnogobrojni ljudski životi. Pisac ide u korijene tog pitanja, u sredinu 19. stoljeća kada se zbivaju nacionalna buđenja južnih Slavena na Balkanu. U uvodu (str. 7–16) iznosi cilj svojeg pothvata i važnost nacionalnog pitanja Srba i Hrvata, kao i sadašnji kontekst tog pitanja u poslijeratnoj jugoslavenskoj državi. Pokazuje pojedine etape političkog razvoja nacionalnog pitanja od 1945. do 1972. godine u kojima se očituju razna strujanja (unitarizam, liberalizam, decentralizam, demokratski centralizam itd.). Kroz sve te etape nacional-